

Glossa d'Antropologia Realista Existencial

Alfred Rubio, Metge i autor del llibre 22 Històries Clíniques de Realisme Existencial.

1. Aquest assaig d'antropologia filosòfica desitja ser fidel al seu enunciat. És a dir, l'esforç de la nostra raó -i sols de la nostra raó- davant d'aquest ésser que anomenem home o dona. Si més no per tracta de percebre i aprofundir, en allò possible, una part d'aquest problema, la que ens sembli més important o urgent. Intuïm que pretendre abraçar tots els problemes que ens planteja aquesta realitat humana de manera exhaustiva és quelcom que supera la nostra raó que, per ser nostra, és limitada com tot el que em constitueix.

2. Les persones que volen viure conscientment la seva existència humana es pregunten -abans, ara i també, segurament, en l'esdevenidor-, ¿què és l'home?, ¿qui sóc jo? i, si té sentit existir, ¿quin és?.

El gran desenvolupament de les ciències de l'home avui -des de la biologia a la sociologia- porten encara més a plantejar-se aquestes preguntes globals.

Tots els progressos científics i tècnics no aconsegueixen aclarir aquests interrogants. Fins i tot a vegades els compliquen més.

Max Scheler afirmà: sols contemplant amb molt de rigor metodològic i amb estranya meravella a aquest ésser que s'anomena home és com podem avançar sobre algun fonament menys frèvol.

Els existencialistes posaren passió, tragicitat i desesperació, a aquest tema. És urgent, doncs, abordar-lo amb assossec, netedat i, si més no de moment, sense deixar-nos guanyar d'entrada per l'absurd.

3. El primer que hom sent en començar a reflexionar és la gran sorpresa de que existeix. Això va acompanyat de l'evidència de que abans no existia. ¡I no obstant he començat a existir! I jo, certament, no m'he donat a mi mateix l'existència (¿com podria ser si no existia abans de començar a existir?).

4. Pot haver-hi gent que creguin que abans ja existien realment. Però he subratllat expressament aquesta paraula del verb creure per significar que "ho creuen" però això cau fora de l'exercici de la raó. Aquesta no ha aportat cap prova científica de semblant asserció.

L'antropologia filosòfica, per ser fidel a si mateixa, ha de deixar de costat aquesta i totes les "creences" per molt respectables que puguin semblar.

5. Així, doncs, tornant al tema, veiem que la nostra sorpresa d'haver començat a existir se'ns transforma espontàniament en meravella, ¿com és possible que jo existeixi?

Meravella vol dir esdeveniment o cosa extraordinària que causa admiració. La meua meravella no és per veure'm humà en lloc de gos, o d'intel·ligència normal en lloc d'oligofrènia, sinó que és causada per aquella sorpresa d'existir, de trobar-me essent subjecte d'existència, quan ¡abans "jo" no existia! Aquesta meravella de "ser" és el fonament i punt d'arrancada de seguir de nou, potser, meravellant-me de molts altres aspectes que puc ser o pot tenir el meu ésser. Però el primer és aquesta sorpresa, aquesta meravella davant aquesta realitat: ¡existeixo! Aquest realisme existencial que m'astora és doncs el nostre punt de partença.

6. Per una altra banda, veig al meu voltant que els éssers humans semblants a mi, moren. Jo mateix vaig palpant progressivament aquesta altra realitat en mi mateix en envellir. La ciència històrica i les ciències en general m'ho anuncien amb certesa: moriré.

És quelcom que resta totalment fora de la meua voluntat.

Però aquesta mateixa certesa m'empeny a intentar trobar a la meua vida, tan limitada en el temps i en l'espai (oh, les galaxies!), respostes assequibles a aquelles tres preguntes que abans assenyalàvem.

Si tingués una eternitat per davant, segurament em desinteressaria de plantejàrme-les. Em dedicaria a viure el més plaentment possible i cada vegada millor si pogués, i així indefinidament. Però em descobreixo limitat. D'aquí la meua urgència a pensar.

S'entén que l'Existencialisme en el nostre segle qualifiqués als homes que rebutgen pensar la "seua mort", d'inautèntics.

I si em quedava absorrt i meravellat d'haver començat a existir, no em causa menys sorpresa ni meravella haver de desexistir.

7. Alguns filòsofs assenyalen que, en conèixer aquesta finitud ineludible de l'home, molts -gairebé tots- es queden frustrats, desencantats.

Aquesta constatació sociològica ha de ser correcta. Però, ¿perquè tenen aquests sentiments tanta gent, tan sovint?

Una persona, trobant-se essent, pot caure en el mirall de que hagués preferit "ser" sí, però ser d'una manera qualitativament diferent: ser un ésser per sempre tal qual és. Dic "mirall" perquè això és ja un descontent a priori i a més un absurd.

Hi ha persones a les quals, si els preguntés si estan "contentes" d'existir, de trobar-se essent, ens dirien que sí però que rebutgen la idea d'haver de morir.

Així, doncs, diguin el que diguin, no estan contentes de tenir aquesta existència que és limitada i aquesta vida que és mortal. Voldrien ser com allò que la gent anomena déus. Però, per una altra banda, no se n'adonen que la seva única possibilitat d'existir en l'univers és ser qui són, és a dir: un ésser humà, perquè són fills dels seus pares i fruit d'aquell contacte precís o no serien ni homes ni res. Ells no existien ni s'han donat l'ésser.

Rebutjar els meus límits (i la mort és la màxima expressió de tots) és rebutjar-me a mi mateix, ja que sóc limitat o no sóc. Potser hi pot haver uns altres éssers menys limitats que jo. Però són "ells". Jo sóc jo, o no existiria.

Jo amb els meus límits.

8. Sols el que s'accepta en la seva realitat existencial -realitat existencial que és limitada- pot viure assossegat i contemplador.

Els existencialistes deien que l'existir d'un és absurd perquè pretenien ser com el que s'anomena Déu, o no valia la pena per ser quelcom tan limitat.

Es deixaven arrossegar per un orgull òntic. Com si aquell ésser contingencial que es té se'ns pugés al cap emborratxant-nos i volguéssim, per ser ésser, ser ni més ni menys l'ésser absolut, sense cap límit.

Per una altra banda, sols la humilitat òntica ens pot donar pau essent el que som i alegria d'existir malgrat els límits.

Assaborir aquest existir, l'únic que podem tenir, és la font de l'alegria humana, també limitada com tot el que és nostre, però que, per això mateix, ens pot omplir sense frustracions ni desànims existencials respecte el meu ésser possible.

9. Aquest deànim porta a molts a preguntar-se: val la pena viure? Potser aquesta actitud sigui un snobisme, una "pose".

Perquè, si aquestes mateixes persones engendren un fill, és que creuen que val la pena existir malgrat haver de morir.

Els fills seran, probablement, els éssers que més estimaran. I com que donar la vida és donar la mort, ¿com s'atrevirien a donar la mort, si aquesta i la mateixa vida, els semblen absurdes? Cal descartar que ho facin com una cruel venjança. ¡ Ja que jo m'haig de morir, engendro a d'altres perquè igualment passin per aquesta tragèdia!

Si malgrat el que diuen de la vida, engendren éssers als que hauran d'estimar i pels quals no dubtaran en sacrificar-se, és perquè en el fons veuen que la vida val la pena.

Si tan convençuts estiguessin del contrari, més aviat se suicidarien i no portarien al món un nou ésser humà. Per ser coherents, no realitzarien el coït fecund.

I no, com ja vaig dir en el meu llibre, "val la pena existir per veure una rosa, acaronar una mà amiga" i, si més no, perquè no vagi sola pel món aquesta altra persona que tant estimem. Quan s'assoleix alegria a base d'humilitat òntica, es pot exclamar: ¡quina sort haver de morir, perquè això vol dir que existeixo! ja que en aquest món sols no moren els que no existeixen. I, ¡quina sorpresa, quina meravella existir!

10. Existeixo i, encara que abans de començar a existir no existia, no "sento" això que filosòficament s'anomena "el no-res".

Puc elaborar aquest emmirallament de concepte. Però no, com dic, sentir-lo.

Sóc ésser. I d'altres éssers anteriors a mi m'han donat l'ésser, transmés la vida i el meu ésser home. Han possibilitat el meu jo.

I aquests éssers existien a l'hora. No concebo el no-res. Està fora dels meus possibles orígens. Si en algun moment no hi hagués hagut res, és a dir, sols "el no-res", ara no hi hauria res, perquè el no-res, per definició res no és, i per això, res pot fer.

Està clar que això em porta a una altra pregunta no menys transcendental: ¿per què existeix alguna cosa en lloc de no-res?

Segons el meu limitat i curt enteniment, em sembla més lògic que no hi hagués res que no que existeixi alguna cosa.

Però per una altra banda no puc dubtar de que existeix alguna cosa, almenys jo que em faig aquesta pregunta.

Estic immers en l'ésser, sóc un ciutadà de l'existir.

Amb aquesta evidència se'm fa una mica supèrflu intentar pensar en el no-res. Una cosa força difícil, per una altra banda, ja que el no-res és la negació de tota realitat.

Fins i tot la pregunta de perquè existeix alguna cosa en lloc de res, la veig també com una mica alienant. Intueixo que mai podré respondre-la. Alguns diuen: l'Ésser Absolut existeix perquè la seva essència és ser existència. Bé. Però això no anul·la aquella possible pregunta. Està bé que accepti que si no hi ha "l'ésser", jo no, ni ningú ni cap cosa, existiria. Però caldria preguntar-se encara: ¿Per què existeix aquest "Ser a ser" en comptes de no-res? Impossibile de respondre i per això és una pregunta inútil. ¡Existeixo! ¡Sempre ha existit alguna cosa! ¡Quina sorpresa, quina meravella saber-ho, sentir-ho! I acceptar humilment els límits òntics de la meua raó.

11. Molts es plantegen, impacientement, des del principi del seu filosofar aquest altre interrogant: existir, existir com ésser vivent: ¿ per què?

Certament és una pregunta interessant, però exigeix una maduresa, una plenitud, ¿quina? Després de la sorpresa i del meravellar-se, passar pel goig d'existir, assaborir amb fruïció i sense presses aquesta joia que tenim d'existir; som Himalaies resplandents davant el no ser. I encara més, era gairebé tan zero la meua possibilitat d'existir (n'hi havia prou, per exemple, amb que els meus pares no s'haguessin conegut o no haguessin fet l'amor quan el van fer) que no puc menys que entregar-me amb permanent goig a aquesta vivència d'existir.

Si no la tinc ben assumida, ¿com vull plantejar-me correctament el sentit de la vida?

Em sembla que, els qui ho fan amb angoixada pressa, és que no estan satisfets d'aquest tresor bàsic de l'"existir". No en tenen prou amb aquest existir limitat. No ser l'ésser absolut que ambicionen, al menys. Cerquen en el "sentit de la vida" raons vàlides que els convencin que, en efecte, existir -tot i ser contingents, és a dir, que podien no haver estat i deixem d'existir- és un gran bé. De manera que, sense aquestes raons del sentit -alguna cosa que en certa manera està més enllà de la vida com un far ho està fora de la mar- que justifiqui amb escreix les nostres limitacions, creuen que no val la pena viure perquè, enl no tenir sentit, és un absurd existir.

En canvi, crec, que sols estusiasmats amb el mer fet de que existeixi, és com, per afegitó, veurem potser un sentit més profund. Però, primer, ¡com astorats i meravellats visquem! abans que entossudir-nos a qualsevol preu -fins i tot arribant a l'autodestrucció-en no fruit de l'existència per plantejaments "racionals abstractes". Sapiquem ser animals existents. Segur que no serem homes harmònics si la nostra raó no assumeix la nostra animalitat vegetativa i sensitiva i els nostres instints, amb humilitat òntica i gran alegria.

12. Però, si existeixo i jo no m'he donat l'ésser a mi mateix, altres me l'han donat. A aquests "altres" els anomenem pares -o pare i mare-. Però el més important d'aquesta evidència és que

em porta a percebre que, a més de mi mateix, en efecte, hi ha pocs "jos", molts "jos" al meu voltant, és a dir, multitud d'"altres" fora de mi i molt semblants a mi, tant que jo procedeixo de dos "altres".

Això és com una nova sorpresa però molt immediata al meu primer astorament, el d'existir en mig d'allò existent.

I una nova meravella, ja que si m'esforço en pensar com seria la meva existència d'estar completament sol en el cosmos, el meu disgust seria tan gran i angoixant que llavors, sí, potser, que preferiria no haver existit.

La companyia la descobreixo com quelcom consubstancial per a mi.

Recordo que al principi de l'astronàutica vaig llegir o em van explicar que una astronau, encara que fos d'un sol tripulant, perdut el control, s'havia endinsat sense tornada en l'espai interestel·lar.

No m'atreveixo a imaginar la desesperació d'aquell tripulant en veure's sol, definitivament sol, sense tornada ni possible comunicació.

Estar sol així és deixar de ser home complet. És com una amputació en la mateixa arrel vital. Dins del possible cal pensar que aquell solitariíssim astronaute, tan escapçat, se suicidaria. Parodiant al nostre hispànic filòsof, podr-iem dir, també: jo sóc jo i els meus altres.

A vegades els altres estan tan llunyans, independentment de la meva proximitat, que més aviat ens semblen fantasmes, éssers irreal·ls. Sols si compten amb mi la seva realitat és fa real per mi. I no és això un radical i soberbi subjectivisme que em fa dir: allò que no penso, no existeix. Més aviat seria el contrari. Existeixen i sóc jo qui per ells sembla no existir. Jo desitjava de tot cor que la seva fantasmagòria s'hagués humanitzat (en cos i somriure).

13. Els existencialistes, en aquest exemple de la solitud en els espais, potser em dirien, ¿veu com la vida és un absurd?

No -els respondria-. Allò absurd és la solitud total i permanent. Però ésser "ser humà" no és això. Això és una contradicció in terminis. No són això ni l'home ni la seva vida.

L'home és una altra cosa: ser jo i a més ser com d'altres. Tan és així que, com ja he assenyalat, jo no puc ser si els altres no em fan existir. La "companyia" està en la meva mateixa arrel, és consubstancial de la meva manera de ser en el cosmos.

La primera vegada que vaig estar a New York sense conèixer a ningú, em vaig sentir més sol que mai. Si hagués tingut un accident mortal, no s'hagués immutat ningú. Ni tan sols tenia enemics en aquella ciutat gegant que, si més no, s'hagués alegrat de la meua mort. Ningú.

14. I, ¿per què els altres a vegades -¡tantes vegades!- són tan poc "altres" respecte de mi, i persisteixen en disfraçar-se de fantasmes?

¿O per què -també moltes vegades- sóc jo el que m'emmascaro i com un arlequí aconseguixo passar desapercebut dels altres, no desitjant exercir d'"altre" per ells?

M'emmascaro... em despullo... em torno a emmascarar... Descobreixo que puc fer una cosa o una altra. Que a vegades vull allò que està primer i d'altres el que està segon...

Constato aquesta realitat i li poso un nom: sóc lliure. Tinc en mi la capacitat de "llibertat".

És clar que abans ja sabia que podia olorar un flor o una altra o no olorar-ne cap. Però aquesta capacitat d'elecció és talossa. La tenen també els irracionals. Sols quan prenc actituds davant els meus semblants, aquelles trivials eleccions es tornen actes lliures. Solament en la convergència d'aquesta capacitat humana -ja sigui per assolir sintonia o rebuig- és quan -com si de dos pols elèctrics es tractés- sorgeix la llum de la llibertat conscient. Aquell pobre astronauta solitari en la seva raó, acabaria essent presoner dels seus instints. I del seu instint de terror.

15. Molts pensadors de l'Antropologia, des de molt aviat, en els seus plantejaments, afirmen que és una urgent i irremissible necessitat per l'ésser humà cercar el significat últim de la nostra existència.

Fins i tot que això no és més que una formulació més explícita, tant de sentir la llibertat de la nostra responsabilitat, com per les relacions que tenim amb "els altres".

Bé! Però aquesta qüestió de si té o no un significat últim el nostre existir, no ens ha de treure, precisament, la pau, la serenitat, i l'alegria d'existir.

Aquesta "urgència" que assenyalen em sembla que pot nèixer d'un no estar còmodes en allò que som. Que desitgen amb pressa trobar algunes raons més vàlides per soportar amb una mica de tranquil·litat la limitada existència que tenim de fet.

¡Però si viure, en si mateix ja és una meravella!

Encara que després de mort no hi hagués res més per mi, ¡val la pena existir malgrat tot!
L'existència és estupenda viure-la tingui sentit o no en la seva finalitat. És bonic, com ja he dit,
veure una rosa, sentir una amistat en la meua existència!

¡Quanta gent viu i viu feliç, amb totes les tasques i la convivència quotidiana, i saben que, per limitats que estiguin per tot arreu, el misteri els envolta! Intueixen - i intueixen bé- que no tenen forces per penetrar-lo (si fos així, no seria pròpiament el misteri d'aquell "¿per què existeix alguna cosa en lloc de no res?").

I aquesta gent, abandonant-se com en un bressol en el misteri inaclorable, intenten viure el més feliç possible i fer feliços als "altres", als que volen en aquesta sorpresa i meravella d'exitir, i troben ja en això mateix l'evident finalitat intrínseca del viure.

Somriuen una mica escèptics davant dels que, angoixats en la seva existència, cerquen amb ansietat finalitats més enllà i, mentres tant, deixen de somriure i riure cada dia davant la immensa bellesa i el goig d'existir.

Si despreciem aquest terreny acotat correlatiu a les nostres possibilitats òntiques, ¿com trobarem parcelles que ens omplenin? Sols estant plens del que ens correspon, és com, potser o segurament, "vessarem" les nostres perspectives i horitzons. No els trobarem si el que ens mou és el decensís, la sobèrbia i l'angoixa.